

Základní zásady bezpečného zacházení s chemickými látkami a chemickými přípravky

- Před zahájením jakékoli činnosti s chemickými látkami (dále jen „látky“) a chemickými přípravky (dále jen „přípravky“) (nebo se zařízeními, v nichž jsou látky a přípravky obsaženy) se seznámit s charakterem a nebezpečnými vlastnostmi těchto látek a přípravků (např. z bezpečnostních listů látek a přípravků nebo jiných obdobných dokumentů), s doporučenými způsoby zacházení včetně bezpečnostních a ochranných opatření, se zásadami předlékařské první pomoci a s místním provozním a bezpečnostním předpisem (provozním řádem pracoviště, předpisem pro obsluhu strojů a zařízení apod.).
- Při každé činnosti s látkami a přípravky používat vhodné osobní ochranné pracovní prostředky, přidělené zaměstnavatelem na základě vyhodnocení rizik práce a konkrétních podmínek na pracovišti.
- V případě činností s nebezpečnými látkami a přípravky, zejména výbušnými, hořlavými, toxickými a karcinogenními, v prostorách nebo místech s možností vstupu nepovolaných osob, zajistit pracoviště a označit jej výstražnými barvami, značkami a nápisy.
- Při práci v uzavřených prostorách, nádobách a nádržích s výskytem plynů, par či prachů nebezpečných látek a přípravků zajistit kontrolu další osobou zvenčí (mimo ohrožený prostor) a průběžné sledování nebezpečných koncentrací látek a minimální koncentrace kyslíku ve vzduchu.
- Před zahájením prací vybavit pracoviště dostatečným množstvím asanačních prostředků, prostředků první pomoci a osobních ochranných pracovních prostředků pro pracovní i havarijní účely.
- Před zahájením ruční manipulace s nebezpečnými látkami a přípravky zkontrolovat stav držadel či úchytů, těsnost uzavření nádob a pevnost obalů. Vyvarovat se přenášení na zádech nebo v náruči, případně tažení nebo tlačení po podlahách nebo skluzech. Při čerpání a stáčení strojním zařízením, při manipulaci motorovými vozíky nebo jinými dopravními a transportními prostředky se řídit místním provozním a bezpečnostním předpisem, řešícím bezpečné provádění každé manipulace.
- Na jednotlivých pracovištích, u jednotlivých strojů a zařízení zajistit dostatečný pracovní a manipulační prostor umožňující bezpečné provádění požadovaných operací, zkontrolovat funkčnost systému větrání nebo odsávání plynů, par a prachů látek a přípravků, a zamezit stékání kapalin do vybrání a prohlubní strojů a zařízení, případně podlah, usazování prachů na povrchu předmětů a konstrukcí, hromadění plynů a par v obtížně větratelných koutech místností.
- Látky a přípravky skladovat jen na místech k tomu určených, v předepsaném množství a odpovídajících obalech s vyznačením obsahu a bezpečnostním označením podle vlastností látek a přípravků, zabránit společnému skladování látek a přípravků, které spolu mohou nebezpečně reagovat.
- Příklady hlavních zásad pro bezpečnou manipulaci s některými kategoriemi nebezpečných látek a přípravků:
 - při přípravě roztoků žiravin přilévat nebo přidávat žiravinu do vody (kapaliny) za stálého míchání, případně ochlazování,

- vyvarovat se styku roztoků hydroxidů (louhů) s hliníkovými předměty (možnost vývoje vodíku),
 - při vyprazdňování nádob (demižonů, barelů) se žiravinami použít vhodné vyklápěcí zařízení, nepřenášet žiraviny v otevřených nádobách,
 - k odstranění rozlité kyseliny dusičné, peroxidu vodíku a jiných silných oxidačních látek nepoužívat dřevěné piliny a jiné organické látky,
 - textilní materiál nasáklý nátěrovými hmotami, fermeží a oleji ukládat v uzavřených kovových nádobách,
 - při práci s hořlavými kapalinami vyloučit vznik statické elektřiny a mechanického či elektrického jiskření, při jejich rozlití okamžitě zhasnout plynové spotřebiče, vypnout elektrický proud, vyhlásit zákaz vstupu nepovolaným osobám, zajistit odvětrání prostoru a pro asanaci použít vhodné sorpční materiály podle druhu látky; je zakázáno stírat tyto hořlavé kapaliny s podlah z umělých hmot (nebezpečí vzniku statické elektřiny),
 - alkalické kovy ukládat pod vrstvou petroleje, bílý fosfor pod vrstvou vody, pravidelně kontrolovat a doplňovat úbytek kapaliny,
 - zabránit styku alkalických kovů a hydridů alkalických kovů (včetně karbidu vápníku) s vodou.
- Nepřechovávat nebezpečné látky a přípravky, zejména toxické a žíravé, v obalech běžně používaných na potraviny a krmiva.
 - S prázdnými obaly od látek a přípravků zacházet až do asanace nebo likvidace stejným způsobem jako s plnými.
 - Zařízení, jeho součásti (nádrže, kontejnery, přepravní obaly) a prostory, kde se vyskytují a používají nebezpečné látky a přípravky, musí být označeny příslušným bezpečnostním značením (barvami, značkami a nápisy), upozorňujícím na zdroje rizika a nebezpečné vlastnosti látek a přípravků.
 - Při zacházení s látkami a přípravky jsou důležité následující podmínky:
 - znalost vlastností a účinků používaných látek a přípravků, a vědomí trvalého nebezpečí při práci s nimi,
 - zaškolení a opakované proškolení pracovníků v potřebném rozsahu, případně zajištění odborného dozoru či dohledu nad vykonávanou prací,
 - dodržování příslušných bezpečnostních předpisů a pokynů k zacházení s látkami a přípravky, zásad osobní a provozní hygieny a používání osobních ochranných pracovních prostředků,
 - správná funkce bezpečnostních, ochranných a výstražných zařízení,
 - zabránění úniků látek a přípravků do prostorů pracovišť, dodržování expozičních limitů, opatření pracovišť dostatečným množstvím asanačních prostředků podle druhu látky a přípravku a předpokládaného typu úniku,
 - trvalé udržování znalostí (i praktických dovedností) o zásadách první pomoci, asanačních postupech, postupech při zdolávání mimořádných událostí.

Pro Národní informační centrum BOZP (Český Focal Point)
zpracoval Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v.v.i.

© 2007